

Zaprzeczenie ojcostwa

Z uwagi na obszerność tematu, zagadnienie zaprzeczenia ojcostwa, podzieliłam na dwie części. W tym numerze dowiecie się państwo, czym jest domniemanie pochodzenia dziecka, jak wygląda kwestia zaprzeczenia ojcostwa dziecka poczętego w wyniku procedury medycznie wspomaganej prokreacji oraz co w sytuacji, kiedy dziecko urodzi się już po zawarciu drugiego związku małżeńskiego przez matkę.

Anna Madajczyk-Pietrzak, Dział Prawny OIL w Łodzi

Odpowiem również na pytanie, kto jest uprawniony do wniesienia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa oraz poruszę zagadnienie osiągnięcia przez dziecko pełnoletności i wystąpienia przez nie z takim powództwem.

Natomiast w kolejnym numerze omówię kwestię terminów, właściwość sądu, zagadnienie opłat sądowych oraz zasady ponoszenia kosztów w sprawie o zaprzeczenie ojcostwa. Ponadto postaram się wyjaśnić, jak zaprzeczenie ojcostwa odnosi się do kwestii związanych z władzą rodzicielską i alimentami.

Domniemanie pochodzenia dziecka z małżeństwa

W prawie polskim istnieje domniemanie, zgodnie z którym, ojcem dziecka jest mąż matki. Podstawę takiego domniemania stanowi fakt urodzenie dziecka przez kobietę, która pozostaje w związku małżeńskim lub urodziła dziecko przed upływem trzystu dni od ustania małżeństwa lub od jego unieważnienia. Sytuacja zmienia się, jeśli pomimo urodzenia się dziecka przed ww. terminem, kobieta ponownie wyszła za mąż. Wówczas domniemywa się, że dziecko pochodzi od drugiego męża matki.

Powyższe domniemania mogą zostać obalone w procesie o zaprzeczenie ojcostwa.

Ojcostwo męża matki dziecka poczętego w wyniku sztucznego zapłodnienia

Jeśli urodzenie się dziecka jest następstwem procedury medycznie wspomaganej prokreacji, na którą zgodę wyraził mąż matki, zaprzeczenie ojcostwa jest niedopuszczalne. Sąd Najwyższy przez wiele lat stał na stanowisku, że żądanie zaprzeczenia ojcostwa przez męża matki, w stosunku do dziecka poczętego w wyniku ww. procedury medycznej, jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Priorytetem była ochrona interesu dziecka, które w wyniku obalenia domniemania jego pochodzenia od męża matki, pozostawałoby bez ojca. Dużą rolę odgrywa w takiej sytuacji

anonimowość dawcy nasienia, co uniemożliwia ustalenie rzeczywistego ojcostwa. Dlatego też ustawodawca uznał, że mąż matki, który wyraził zgodę na zabieg *in vitro*, nie może skutecznie żądać zaprzeczenia ojcostwa. Takie rozwiązanie wydaje się być racjonalne z uwagi na fakt, że przepisy prawne powinny stać na straży dobra dziecka, w pełni zabezpieczając jego interesy. Sąd z urzędu bierze pod uwagę fakt wyrażenia przez męża matki dziecka zgody na zabieg *in vitro* oraz ustala, czy zgoda została skutecznie wyrażona, przesłuchując strony. Jeśli dojdzie do przekonania, że mąż matki dziecka wyraził zgodę, wówczas oddala powództwo.

Domniemanie pochodzenia dziecka od drugiego męża matki

Co do zasady, jeśli dziecko urodziło się przed upływem trzystu dni od ustania lub unieważnienia małżeństwa, ale już po zawarciu przez matkę drugiego małżeństwa, wówczas domniemywa się, że pochodzi ono od drugiego męża matki. Domniemanie to może zostać obalone jedynie w drodze powództwa o zaprzeczenie ojcostwa. Sytuacja jest jednak w takim przypadku skomplikowana, ponieważ jeśli ojcem biologicznym jest były mąż, to nie może on wystąpić z powództwem o zaprzeczenie ojcostwa drugiego męża byłej żony. Co prawda z takim powództwem może wystąpić prokurator, jednak sąd może je oddalić, jeśli dojdzie do przekonania, że jest ono sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Jedynie zaprzeczenie ojcostwa przez drugiego męża matki dziecka, dałoby możliwość pierwszemu mężowi (biologicznemu ojcu dziecka) uznania jego ojcostwa lub wytoczenia przez niego powództwa o ustalenie ojcostwa. W tym miejscu wspomnieć należy o pewnym wyjątku – otóż ustawodawca wyłączył domniemanie pochodzenia dziecka z małżeństwa w sytuacji uznania ojcostwa dziecka poczętego, ale jeszcze nienarodzonego. Jeśli dziecko urodziło się w trakcie trwania małżeństwa, a inny mężczyzna je uznał, wówczas pierwszeństwo przy ustalaniu pochodzenia dziecka przysługuje temu, który je uznał.

Osoby uprawnione do wniesienia powództwa

Co do zasady uprawnionymi do wytoczenia powództwa są matka, jej mąż, dziecko i prokurator. Mąż matki powinien pozwać matkę i dziecko, a jeśli matka nie żyje, tylko dziecko. Analogicznie matka wytacza powództwo przeciwko mężowi i dziecku, a jeśli mąż nie żyje, przeciwko dziecku. Z kolei dziecko powinno wytoczyć powództwo przeciwko mężowi swojej matki i matce, a jeśli matka nie żyje, przeciwko jej mężowi. Jeśli mąż matki również nie żyje, wówczas powództwo wytacza się przeciwko kuratorowi, którego ustanowił w sprawie sąd opiekuńczy. Podobnie jest w przypadku wystąpienia z pozwem przez prokuratora. Pozywa ona męża matki, a jeśli ten nie żyje – kuratora ustanowionego na jego miejsce oraz dziecko i matkę.

Legitymacja czynna dziecka

Dziecko może wytoczyć powództwo po osiągnięciu pełnoletności. Może to zrobić w ciągu roku od dnia, w którym dowiedziało się, że jego biologicznym ojcem nie jest mąż matki. Nawet jeśli dziecko dowiedziało się o tym fakcie, zanim stało się pełnoletnie, to roczny termin zaczyna biec dopiero od dnia, w którym dziecko osiągnie pełnoletność. Z kolei małoletnie dziecko jest reprezentowane przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy.

Panaceum 4/2025